

โครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน Sharing Circulated Book to Read Project

สุภาวดี เพชรชื่นสกุล

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา e-mail: supawadeep@buu.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ให้เด็กนักเรียนได้รับโอกาสในการเข้าถึงหนังสือดี มีประโยชน์ (2) ส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน เห็นความสำคัญของการอ่านและมีนิสัยรักการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) ให้เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ครอบครัวและสังคม เริ่มดำเนินการจัดโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 - เดือนกันยายน 2558 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ด้อยโอกาส ขาดแคลนหนังสือในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออก มีวิธีการดำเนินการดังนี้ (1) สำรวจโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายและส่งแบบตอบรับเข้าร่วมโครงการ (2) สำรวจความต้องการหนังสือของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ (3) คัดเลือกหนังสือ จำนวน 200 เล่ม พร้อมตู้ใส่หนังสือมอบให้โรงเรียนในโครงการยืมอ่าน ระยะเวลา 3 เดือน และดำเนินการยืมหนังสือทั้ง 200 เล่มลงในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (ULIBM) โดยใช้ชื่อผู้ยืมเป็นชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งพิมพ์รายชื่อหนังสือเพื่อส่งมอบให้กับทางโรงเรียนที่ร่วมโครงการ (4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 8 โรงเรียน รวมนักเรียน 849 คน ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และหนังสือที่นักเรียนต้องการอ่านมากที่สุด คือ หนังสือนิทาน

คำสำคัญ:

หนังสือหมุนเวียน, การอ่าน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

Sharing Circulated Book to Read Project is organized to these specific purposes: to give students chances to access to very good books, to make them realize the importance of reading books, to grow the reading book habit and the intellectual curiosity, and to persuade student to spend their free time with reading books rather than making problem to the society. Sharing Circulated Book to Read Project has launched from October 2012 to September 2015. The targets of this project are the outreached students in Chonburi area. The methods of this project are these following steps: survey target school and get the feedback, survey the genre of books that

students need, and select 200 books and lend to school for three months by using ULIBM library management system. ULIBM will record name of the borrowing school and the list of the borrowing books. The library organize reading persuasion activities which has eight schools (849 students) participated in the activities.

The result of the activities is very positive. Students enjoy the activities in the excellent level ($\bar{X} = 4.57$). The most popular genre of book is fable.

Keyword:

Circulated Book, Reading, Primary School

บทนำ

การอ่านหนังสือเป็นการพัฒนาตนเอง และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการพัฒนาคน และพัฒนาสังคม นอกจากนี้การอ่านหนังสือของคนไทยเป็นกิจกรรมที่ไม่แพร่หลายแม้ในหมู่ผู้ที่รู้หนังสือก็ตาม โดยเฉพาะ การอ่านหนังสือที่ดีและมีสาระยังมีน้อยลง สาเหตุมีอยู่หลายประการนับตั้งแต่การขาดแคลนหนังสือที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้อ่าน รวมถึงการขาดแคลนแหล่งหนังสือที่จะยืมอ่านได้ ทั้งนี้หากเด็กซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีหนังสือที่ดีอ่าน ขาดทักษะการอ่าน ไม่ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ดีจากการอ่านหนังสือแล้ว ในอนาคตประเทศไทยคงขาดกำลังสำคัญจากเด็กเพื่อพัฒนาชาติ ให้เจริญก้าวหน้าได้ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา มีความตระหนักในบทบาทที่เป็นแหล่งสารสนเทศที่ควรเป็นที่พึ่ง ทางวิชาการให้กับชุมชนและสังคมได้ จึงจัดโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่านโดยการคัดเลือกหนังสือที่ดีที่ เหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ที่ด้อยโอกาสได้เข้าถึงหนังสือที่ดี มีประโยชน์ ส่งเสริมและปลูกฝังนิสัย รักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พัฒนาตนเองให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพต่อครอบครัวและสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับโอกาสในการเข้าถึงหนังสือดี มีประโยชน์
2. เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน เห็นความสำคัญของการอ่านและ มีนิสัยรัก การศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อให้เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ครอบครัวและสังคม

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมคณะกรรมการโครงการ เพื่อกำหนดโรงเรียนเป้าหมายที่จะดำเนินโครงการหนังสือหมุนเวียน แลกเปลี่ยนกันอ่าน โดยเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ด้อยโอกาส ขาดแคลนหนังสือ ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออก
2. สสำรวจห้องสมุดกลุ่มเป้าหมายเพื่อดูสภาพห้องสมุดและสอบถามความต้องการเข้าร่วมโครงการหนังสือ หมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน พร้อมทั้งสำรวจความต้องการของโรงเรียน
3. จัดหาหนังสือตามที่โรงเรียนต้องการและคัดเลือกหนังสือจากสำนักหอสมุด จำนวน 200 เล่ม พร้อมตู้ใส่ หนังสือมอบให้โรงเรียนในโครงการยืมอ่าน ระยะเวลา 3 เดือน

4. ดำเนินการยืมหนังสือทั้ง 200 เล่มลงในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (ULIBM)
5. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
6. ดำเนินการรับคืนหนังสือตามกำหนดเวลา
7. ประเมินผล รายงานผลการดำเนินงาน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

โครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน เป็นโครงการบริการวิชาการแก่สังคมที่จัดทำขึ้นเพื่อ (1) ให้เด็กนักเรียนได้รับโอกาสในการเข้าถึงหนังสือดี มีประโยชน์ (2) ส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน เห็นความสำคัญของการอ่านและมีนิสัยรักการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) ให้เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ครอบครัวและสังคม

1. การดำเนินโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 - เดือนกันยายน 2558 สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดโครงการ 8 ครั้ง มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 8 โรงเรียน แบ่งออกเป็น

1.1 ปีงบประมาณ 2557 (เดือนตุลาคม 2556 – เดือนกันยายน 2557) ดำเนินการจัดโครงการ 4 ครั้ง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเข้าร่วมโครงการ 4 โรงเรียน ดังนี้

- 1.1.1 โรงเรียนบ้านห้วยกรู อ. ศรีราชา จ. ชลบุรี
- 1.1.2 โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน อ. หนองใหญ่ จ. ชลบุรี
- 1.1.3 โรงเรียนบ้านบ่อขวางทอง อ. บ่อทอง จ. ชลบุรี
- 1.1.4 โรงเรียนบ้านโปรงเกตุ อ. บ่อทอง จ. ชลบุรี

1.2 ปีงบประมาณ 2558 (เดือนตุลาคม 2557 – เดือนกันยายน 2558) ดำเนินการจัดโครงการ 4 ครั้ง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเข้าร่วมโครงการ 4 โรงเรียน ดังนี้

- 1.2.1 โรงเรียนวัดหนองบอนแดง ต. หนองบอนแดง อ. บ้านบึง จ. ชลบุรี
- 1.2.2 โรงเรียนวัดหนองม่วงใหม่ อ. พนัสนิคม จ. ชลบุรี
- 1.2.3 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อ. สนาบชัยเขต จ. ฉะเชิงเทรา
- 1.2.4 โรงเรียนบ้านหนองหัวหมู (บำรุงราษฎร์อุปถัมภ์) อ. พนัสนิคม จ. ชลบุรี

โดยทุกโรงเรียนมีความยินดีที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากโรงเรียนมีหนังสือน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กนักเรียน

2. การจัดหาหนังสือและคัดเลือกหนังสือจากสำนักหอสมุดจากการสำรวจความต้องการของโรงเรียน จำนวน 200 เล่ม ประกอบไปด้วย 1) หนังสือสารคดีหรือหนังสือความรู้ทั่วไป 2) หนังสือนิทาน 3) หนังสือภาพ 4) หนังสือการ์ตูน 5) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมประสบการณ์ 6) หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก 7) หนังสือแปล 8) หนังสืออื่นๆ เช่น หนังสือที่มีขนาดใหญ่, หนังสือทำมือ, หนังสือ POP UP, หนังสือภาพ 3 มิติ (AR Book) เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน แบ่งกิจกรรมตามระดับชั้น ดังนี้

- 3.1 ระดับอนุบาล ได้แก่ กิจกรรมการเล่านิทานและตอบคำถามชิงรางวัลจากนิทาน
- 3.2 ระดับประถมศึกษา 1 – 3 ได้แก่ กิจกรรมนักเล่านิทาน ตอบคำถามชิงรางวัลจากหนังสือ กิจกรรมทายภาพจากหนังสือ และกิจกรรมบิงโกหนังสือน่าอ่าน
- 3.3 ระดับประถมศึกษา 4 – 6 ได้แก่ เกมสุภาพิต คำพังเพย เกมเปิดป้ายทายภาพจากวรรณกรรม กิจกรรมวงกลมแปลงกาย และกิจกรรมบิงโกหนังสือน่าอ่าน

4. ผลการจัดโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน 8 ครั้ง ปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.57$) และหนังสือที่นักเรียนต้องการอ่านมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ หนังสือนิทาน รองลงมาเป็นหนังสือการ์ตูน และหนังสืออื่นๆ (หนังสือที่มีขนาดใหญ่, หนังสือทำมือ, หนังสือ POP UP, หนังสือเสียง, หนังสือภาพ 3 มิติ (AR Book)) ตามลำดับ

จากการดำเนินโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่านของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2556 – เดือนกันยายน 2558 พบว่า

1. หนังสือที่สำนักหอสมุดจัดหาและคัดเลือกมอบให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการยืมอ่าน มีหลากหลายประเภท ได้แก่
 - 1.1 หนังสือสารคดีหรือหนังสือความรู้ทั่วไป
 - 1.2 หนังสือนิทาน
 - 1.3 หนังสือภาพ
 - 1.4 หนังสือการ์ตูน (วิชาการ)
 - 1.5 หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมประสบการณ์
 - 1.6 หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก
 - 1.7 หนังสือแปล

ซึ่งสอดคล้องกับฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) ที่ได้แบ่งประเภทหนังสือเด็กซึ่งครอบคลุมลักษณะของหนังสือเด็กทั่ว ๆ ไปออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) หนังสือสารคดี 2) หนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน (นิทาน หนังสือภาพ นวนิยาย และโคลงกลอนต่างๆ) 3) หนังสือแบบเรียน 4) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมประสบการณ์ต่างๆ 5) หนังสืออ้างอิง 6) หนังสือแปล 7) หนังสือการ์ตูน 8) วารสาร 9) หนังสือพิมพ์รายวัน

นอกจากนี้ยังมีหนังสือประเภทอื่นๆ เช่น หนังสือที่มีขนาดใหญ่, หนังสือทำมือ, หนังสือ POP UP, หนังสือภาพ 3 มิติ (AR Book) ทำให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงหนังสือดี มีประโยชน์ และได้รับความรู้ความเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือ เพราะหนังสือสำหรับเด็กจะเขียนเนื้อเรื่องง่าย ๆ ที่อยู่รอบตัว ใช้ระดับภาษาที่ง่าย และการดำเนินเรื่องไม่สลับซับซ้อน

2. จากการสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลห้องสมุดในแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทำให้ทราบว่า มีนักเรียนเข้ามาใช้บริการห้องสมุดเพื่ออ่านและยืมหนังสือในโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่านเป็นจำนวนมาก โดยครูจะจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น จัดตะกร้าหนังสือตามมุมห้อง จัดบันทึกการอ่าน หรือบันทึกการยืม-คืนหนังสือในแต่ละช่วงชั้น การนำหนังสือมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสได้อ่านหนังสือ มีนิสัยรักการอ่าน ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ ทั้งด้านการเรียนและการพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหาร ครู บรรณารักษ์และนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนังสือหมุนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ต้องการเพิ่มระยะเวลาให้ยืมหนังสือสำหรับอ่านมากกว่า 3 เดือน
2. อยากให้กลับมาจัดโครงการอีก
3. อยากให้สำนักหอสมุดช่วยพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ในด้านการจัดหมวดหมู่หนังสือและจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติม เช่น หนังสือ ตู้หนังสือ เป็นต้น

4. อยากให้สำนักหอสมุดจัดอบรมครู บรรณารักษ์เกี่ยวกับงานห้องสมุด เนื่องจากบางครั้งครูที่ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุด ไม่ได้จบทางด้านบรรณารักษ์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องโดยตรง

รายการอ้างอิง

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2545). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. (2556). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการหนังสือหมูนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน*.

ชลบุรี: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. (2557). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการหนังสือหมูนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน*.

ชลบุรี: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. (2558). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการหนังสือหมูนเวียนแลกเปลี่ยนกันอ่าน*.

ชลบุรี: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา.